

รายวิชา ประวัติศาสตร์

รหัสวิชา ส๒๓๑๐๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

เรื่อง บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑-๓)

ครูผู้สอน ครูจงรักษ์ แสนแอ่น

ครูชีวาภร จวบรัมย์

เรื่อง บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑-๓)

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

อธิบายบทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านทักษะกระบวนการ

วิเคราะห์ บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
จากแหล่งข้อมูลได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านคุณลักษณะ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. ใฝ่เรียนรู้
๒. มุ่งมั่นในการทำงาน
๓. รักความเป็นไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านคุณลักษณะ

คุณลักษณะเฉพาะ

เห็นความสำคัญของการศึกษาบทบาทของ
พระมหากษัตริย์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
ที่มีผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยได้

คำถาม?

นักเรียนคิดว่าพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรี มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น อย่างไร

พระมหากษัตริย์เป็นผู้นำในการบริหารบ้านเมือง โดยเป็นผู้นำในการพัฒนาบ้านเมืองและรื้อฟื้นขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่เคยรุ่งเรืองในสมัยอยุธยาให้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง อีกทั้งเป็นศูนย์รวมกำลังใจให้กับชาวไทย มีการรวมอาณาจักรขึ้นมาอีกครั้ง ส่งผลให้เกิดศูนย์กลางในการบริหารราชอาณาจักร เกิดการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ

คำถาม? - พระองค์คือใคร

- มีพระราชกรณียกิจที่สำคัญคืออะไร

สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

สงครามเก้าทัพ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

(ที่มา : นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย โดย มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา)

คำถาม? - พระองค์คือใคร

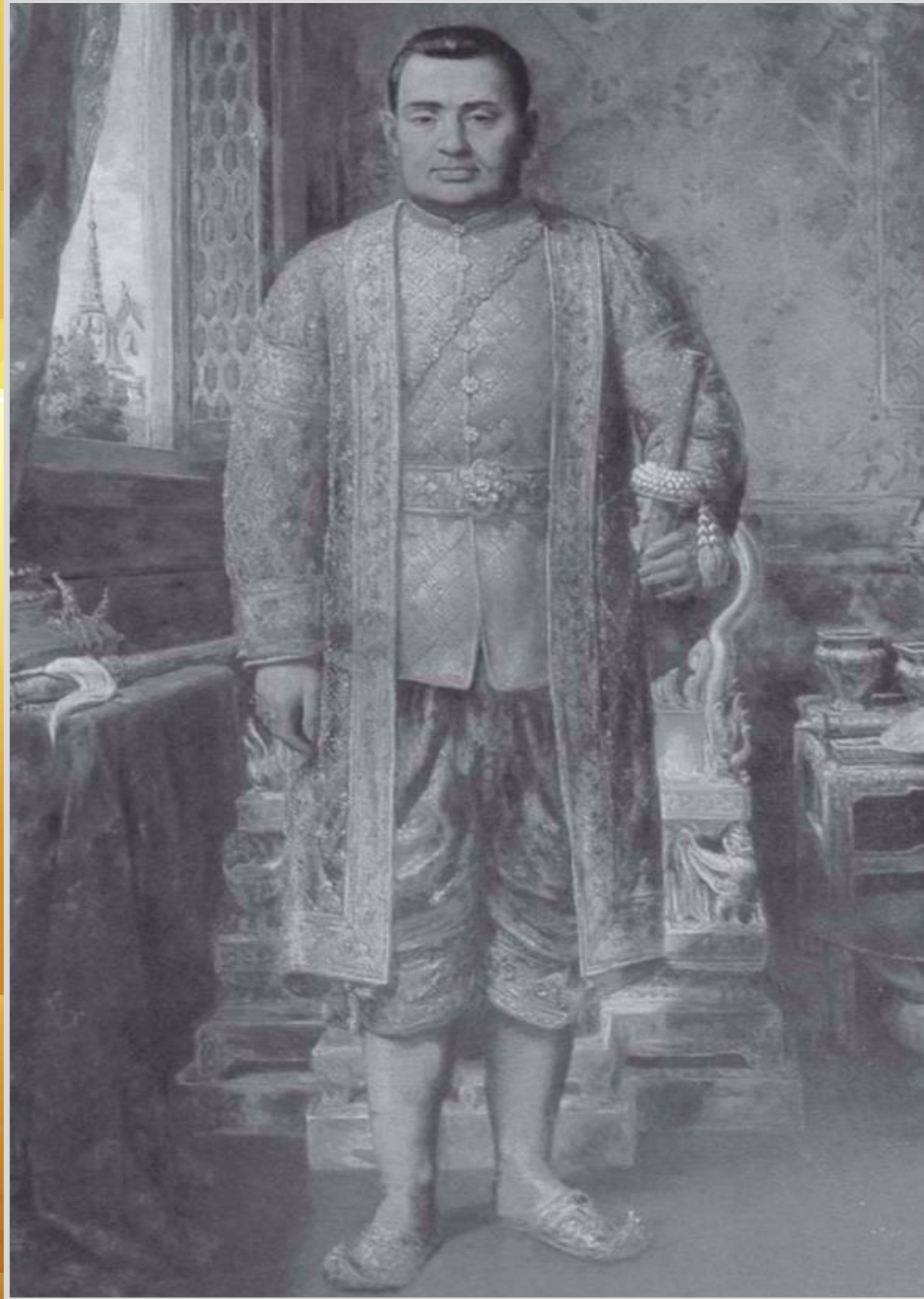
- มีพระราชกรณียกิจที่สำคัญคืออะไร

กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน
ยุคทองแห่งวรรณคดี

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

(ที่มา : นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย โดย มุลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา)

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

(ที่มา : นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย โดย มุลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา)

คำถาม? - พระองค์คือใคร

- มีพระราชกรณียกิจที่สำคัญคืออะไร

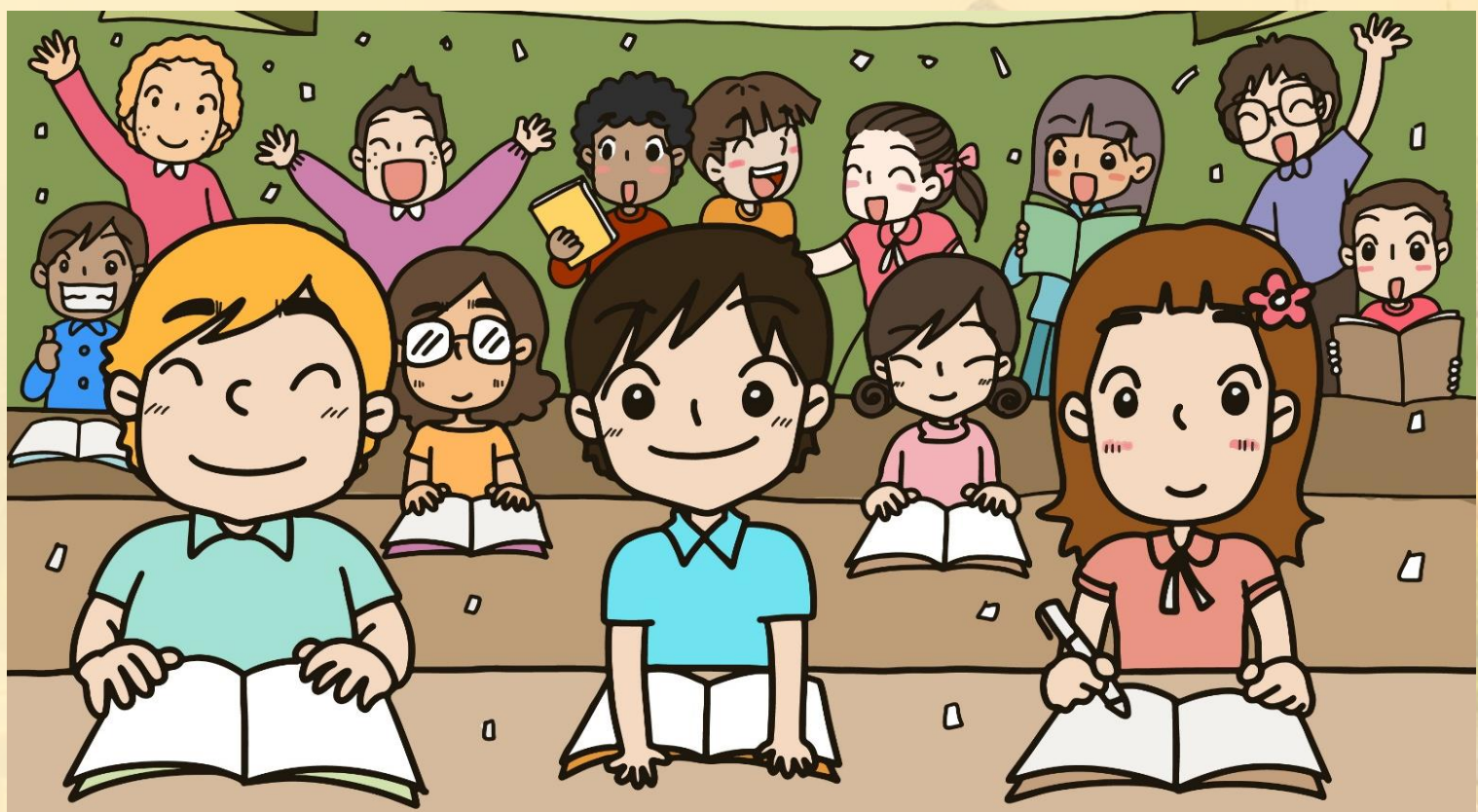
มีการค้าขายกับจีน ,
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ให้สร้างป้อมปราการ

กิจกรรมกลุ่ม

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม

ร่วมกันศึกษาใบความรู้

เรื่อง พระมหากษัตริย์ไทยใน
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑-๓)

กิจกรรม

“ร้อยเรียง เล่าเรื่อง เรื่องรอง
รัตนโกสินทร์”

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระนามเดิมว่า ค้าง หรือทองค้าง เสด็จพระราชสมภพที่กรุงศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๒๗๘ ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเป็นพระโอรสในสมเด็จพระปฐมมหาชนกซึ่งมีพระนามเดิมว่า ทองดี สืบเชื้อสายมาจาก เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระราชชนนีมีพระนามว่า หยก หรือดาวเรือง เมื่อทรงเจริญพระชนมพรรษาได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมร ขณะดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เมื่อทรงอุปสมบทและลาผนวชแล้วกลับเข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กหลวงเมื่อมีพระชนมพรรษา ๒๕ พรรษา สมเด็จพระเจ้าเอกทัศทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี และได้สมรสกับธิดาตระกูลคหบดีที่ตำบลอัมพวา แขวงเมืองสมุทรสาคร ชื่อ นาก (สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
ที่มา : อนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

บทบาทของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชประกอบพระราชกรณียกิจหลายด้าน เพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงให้อาณาจักรไทย เช่น ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานีแห่งใหม่ ทรงสถาปนาพระราชวงศ์และแต่งตั้งขุนนางข้าราชการตามโบราณราชประเพณี โปรดเกล้าฯ ให้รื้อฟื้นแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติสมัยอยุธยาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ทรงฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เป็นหลักของสังคมไทย สังคายนามพระไตรปิฎกซึ่งเรียกว่า "พระไตรปิฎกฉบับทอง"ชำระและรวบรวม "กฎหมายตราสามดวง" ในรัชสมัยนี้เป็นช่วงเวลาที่ยาตราจักรไทยที่ก่อสร้างบ้านเมืองขึ้นใหม่ ดังนั้นจึงต้องเผชิญกับการทำสงครามกับพม่าหลายครั้ง ที่สำคัญคือ "สงครามเก้าทัพ" ซึ่งพระองค์ได้ทรงเป็นผู้นำทัพที่กล้าหาญ ร่วมกับสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (พระอนุชา) สามารถขับไล่กองทัพเมียนมาร์ออกจากดินแดนไทยได้ทุกครั้ง ราชอาณาจักรไทยในสมัยนี้ได้แผ่ขยายอำนาจไปอย่างกว้างขวางโดยมี ล้านนา ลาว กัมพูชาและหัวเมืองมลายูเป็นเมืองประเทศราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระนามเดิมว่า ค้าง หรือทองค้าง เสด็จพระราชสมภพที่กรุงศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๒๗๘ ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเป็นพระโอรสในสมเด็จพระปฐมมหาชนกซึ่งมีพระนามเดิมว่า ทองดี สืบเชื้อสายมาจาก เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระราชชนนีมีพระนามว่า หยก หรือดาวเรือง เมื่อทรงเจริญพระชนมพรรษาได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมร ขณะดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เมื่อทรงอุปสมบทและลาผนวชแล้วกลับเข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กหลวงเมื่อมีพระชนมพรรษา ๒๕ พรรษา สมเด็จพระเจ้าเอกทัศทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี และได้สมรสกับธิดาตระกูลคหบดีที่ตำบลอัมพวา แขวงเมืองสมุทรสาคร ชื่อ นาก (สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
ที่มา : อนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

บทบาทของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชประกอบพระราชกรณียกิจหลายด้าน เพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงให้อาณาจักรไทย เช่น ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานีแห่งใหม่ ทรงสถาปนาพระราชวงศ์และแต่งตั้งขุนนางข้าราชการตามโบราณราชประเพณี โปรดเกล้าฯ ให้รื้อฟื้นแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติสมัยอยุธยาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ทรงฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เป็นหลักของสังคมไทย สังคายนามพระไตรปิฎกซึ่งเรียกว่า "พระไตรปิฎกฉบับทอง"ชำระและรวบรวม "กฎหมายตราสามดวง" ในรัชสมัยนี้เป็นช่วงเวลาที่ยาตราจักรไทยที่ก่อสร้างบ้านเมืองขึ้นใหม่ ดังนั้นจึงต้องเผชิญกับการทำสงครามกับพม่าหลายครั้ง ที่สำคัญคือ "สงครามเก้าทัพ" ซึ่งพระองค์ได้ทรงเป็นผู้นำทัพที่กล้าหาญ ร่วมกับสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (พระอนุชา) สามารถขับไล่กองทัพเมียนมาร์ออกจากดินแดนไทยได้ทุกครั้ง ราชอาณาจักรไทยในสมัยนี้ได้แผ่ขยายอำนาจไปอย่างกว้างขวางโดยมี ล้านนา ลาว กัมพูชาและหัวเมืองมลายูเป็นเมืองประเทศราช

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓)

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนามเดิมว่าหม่อมเจ้าทับ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ขณะทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร) กับเจ้าจอมมารดาเขียว (ต่อมาภายหลังได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระศรีสุลาลัย) เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๓๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๓๐ ณ พระราชวังเดิมกรุงธนบุรี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ครั้น พ.ศ. ๒๓๕๗ สมเด็จพระราชปิตาภทรงได้รับอุปราชจากซิเชกเป็น พระมหาอุปราช ซึ่งทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าทับ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทำพิธีโสกันต์เป็นการพิเศษ และเมื่อครบปีก็จะทรงผนวชที่โปรดเกล้าฯ ให้ทรงพระผนวช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วเสด็จไปประทับ จำพรรษา ณ วัดราชสิทธาราม

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่มา : อนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทบาทของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างความสำเร็จให้ราชอาณาจักรไทย ด้วยการปราบปรามกบฏเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งเป็นเจ้านครเวียงจันทน์ ปราบกบฏในหัวเมืองมลายู ทำสงครามกับญวน โปรดเกล้าฯ ให้สร้างป้อมปราการและเมืองคานหน้าทางทะเล เช่น ป้อมปึกกา ป้อมคะตัน ที่เมืองสมุทรปราการ ป้อมเพชรที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเรือรบ และอาวุธให้ทันสมัย ขุดคลองขึ้นใหม่ เช่น คลองแสนแสบ คลองหอยโข่ง เพื่อใช้เป็นเส้นทางเดินทัพ และการคมนาคม ทั้งนี้เพื่อเตรียมการป้องกันพระนครในยุคที่ชาติตะวันตกเริ่มคุกคามไทย ในรัชสมัยนี้ เศรษฐกิจของประเทศเจริญรุ่งเรืองและขยายตัวอย่างกว้างขวาง ทรงปรับปรุงการจัดเก็บภาษีภายในประเทศให้มีประสิทธิภาพ และจัดตั้งระบบเจ้าภาษี นายอากร ทำให้ราชการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การค้ากับต่างประเทศขยายตัวเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะการค้ากับจีนและประเทศใกล้เคียง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและสืบปฏิวัตรวัฒนธรรมให้เจริญรุ่งเรือง ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก วัดที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นมีความงดงามในด้านศิลปกรรมไทย ทรงส่งสมณทูตไปลังกา โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมและคัดลอกพระไตรปิฎก และทรงรวบรวมสรรพความรู้และภูมิปัญญาไทยไว้ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ใบความรู้ เรื่อง พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑ - ๓)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระนามเดิมว่า ตัวง หรือทองตัวง เสด็จพระราชสมภพที่กรุงศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๒๗๕ ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเป็นพระโอรสในสมเด็จพระปฐมมหาชนกซึ่งมีพระนามเดิมว่า ทองดี สืบเชื้อสายมาจาก เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระราชชนนีมีพระนามว่า ทยก หรือดาวเรือง เมื่อทรงเจริญพระชนมพรรษาได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมอญ ขณะดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เมื่อทรงอุปสมบทและลาผนวชแล้วกลับเข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กหลวง เมื่อมีพระชนมพรรษา ๒๕ พรรษา สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี และได้สมรสกับธิดาตระกูลคหบดีที่ตำบลอัมพวา แขวงเมืองสมุทรสาคร ชื่อ นาก (สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

(ที่มา : นามานกรมพระมหากษัตริย์ไทย โดย มลนิธิสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดา)

บทบาทของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชประกอบพระราชกรณียกิจหลายด้าน เพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงให้อาณาจักรไทย เช่น ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานีแห่งใหม่ ทรงสถาปนาพระราชวงศ์และแต่งตั้งขุนนางข้าราชการตามโบราณราชประเพณี โปรดเกล้าฯ ให้รื้อฟื้นแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติสมัยอยุธยาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ทรงฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เป็นหลักของสังคมไทย ส่งคายนาศาสนาพระไตรปิฎกซึ่งเรียกว่า “พระไตรปิฎกฉบับทอง” ชำระและรวบรวม “กฎหมายตราสามดวง” ในรัชสมัยนี้เป็นช่วงเวลาที่ยาญจักรไทยพึ่งก่อสร้างบ้านเมืองขึ้นใหม่ ดังนั้นจึงต้องเผชิญกับการทำสงครามกับพม่าหลายครั้ง ที่สำคัญคือ “สงครามเก้าทัพ” ซึ่งพระองค์ได้ทรงเป็นผู้นำทัพที่กล้าหาญ ร่วมกับสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (พระอนุชา) สามารถขับไล่กองทัพเมียนมาร์ออกจากดินแดนไทยได้ทุกครั้ง ราชอาณาจักรไทยในสมัยนี้ได้แผ่ขยายอำนาจไปอย่างกว้างขวางโดยมี ล้านนา ลาว กัมพูชาและหัวเมืองมลายูเป็นเมืองประเทศราช

ใบความรู้ เรื่อง พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
(รัชกาลที่ ๑ - ๓)

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒)

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กับสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี พระนามเดิม **ฉิม** ทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๑๐ ณ นิวาสสถานตำบลอัมพวา สมุทรสงคราม ซึ่งขณะนั้นกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าแล้ว ขณะที่ ประสูติ นั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชยังทรงรับราชการเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้โดยเสด็จพระบรมราชชนกในการศึกสงครามตลอดมา ทั้งก่อนและหลังขึ้นครองราชสมบัติ

บทบาทของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

รัชสมัยนี้เป็นระยะเวลาที่บ้านเมืองมีความสุข ซึ่งสามารถทำนุบำรุงบ้านเมืองได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับพระองค์ เป็นศิลปินผู้เชี่ยวชาญด้านกวีนิพนธ์ นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และวิจิตรศิลป์ ดังนั้นในรัชกาลนี้ ศิลปกรรมและวรรณกรรมของไทยจึงรุ่งเรืองอย่างยิ่ง โดยพระองค์มีผลงานพระราชนิพนธ์ของพระองค์ที่เป็นที่รู้จัก เช่น บทเห่เรือ ภาพยนตร์เห่ชมเครื่องคาวหวาน โดยนอกจากนี้ยังเกิดกวีเอกหลายคนในรัชสมัยนี้ เช่น ชุนสุนทรโวหาร (ภู่) หรือสุนทรภู่ ซึ่งได้รับการยกย่องเป็นกวีเอกของโลกโดยองค์การ UNESCO ได้มีผลงานวรรณกรรมมากมาย เช่น นิราศภูเขาทอง นิราศเมืองแกลง พระอภัยมณี ฯลฯ ในรัชสมัยนี้การค้ากับต่างประเทศเจริญรุ่งเรืองเพิ่มมากขึ้นโปรตุเกส และอังกฤษได้แต่งตั้งทูตขอเจริญพระราชไมตรีเพื่อค้าขายกับไทย ส่วนการค้ากับจีนนั้นเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก มีทั้งการค้าของ พระคลังสินค้า เจ้านาย และขุนนาง สร้างความมั่งคั่งให้อาณาจักรไทยเป็นอย่างมาก

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

(ที่มา : นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย โดย มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา)

ใบความรู้ เรื่อง พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
(รัชกาลที่ ๑ - ๓)

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนามเดิมว่าหม่อมเจ้าทับ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ขณะทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร) กับเจ้าจอมมารดาเรียม (ต่อมาภายหลังได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระศรีสุลาลัย) เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันจันทร์ ที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๓๐ ณ พระราชวังเดิมกรุงธนบุรี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ครั้น พ.ศ. ๒๓๔๙ สมเด็จพระราชบิดาทรงได้รับอุปราชาภิเษกเป็น พระมหาอุปราช จึงทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าทับ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทำพิธีโสกันต์เป็นการพิเศษ และเมื่อครบปีที่ทรงผนวชก็โปรดเกล้าฯ ให้ทรงพระผนวช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วเสด็จไปประทับ จำพรรษา ณ วัดราชสิทธาราม

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

(ที่มา : นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย โดย มุคนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา)

บทบาทของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างความมั่นคงให้ราชอาณาจักรไทย ด้วยการปราบปรามกบฏเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งเป็นเจ้านครเวียงจันทน์ ปราบกบฏในหัวเมืองมลายู ทำสงครามกับญวน โปรดเกล้าฯ ให้สร้างป้อมปราการและเมืองด่านหน้าทางทะเล เช่น ป้อมปึกกา ป้อมกะพัน ที่เมืองสมุทรปราการ ป้อมเพชรหึง ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเรือรบ และอาวุธให้ทันสมัย ชุดคลองขึ้นใหม่ เช่น คลองแสนแสบ คลองพระโขนง เพื่อใช้เป็นเส้นทางเดินทัพ และการคมนาคม ทั้งนี้เพื่อเตรียมการป้องกันพระนครในยุคที่ชาติตะวันตกเริ่มคุกคามไทย ในรัชสมัยนี้ เศรษฐกิจของประเทศเจริญรุ่งเรืองและขยายตัวอย่างกว้างขวาง ทรงปรับปรุงการจัดเก็บภาษีภายในประเทศให้มีประสิทธิภาพ และจัดตั้งระบบเจ้าภาษี นายอากร ทำให้ราชการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การค้ากับต่างประเทศขยายตัวเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะการค้ากับจีนและประเทศใกล้เคียง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมให้เจริญรุ่งเรือง ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก วัดที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นมีความงดงามในด้านศิลปกรรมไทย ทรงส่งสมณทูตไปลังกาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมและคัดลอกพระไตรปิฎก และทรงรวบรวมสรรพความรู้และภูมิปัญญาไทยไว้ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ใบความรู้ เรื่อง พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
(รัชกาลที่ ๑ - ๓)

กิจกรรมกลุ่ม

กิจกรรม “ร้อยเรียง เล่าเรื่อง เรื่องรอง รัตนโกสินทร์”

๑. ให้นักเรียนเลือกชุดบัตรคำ โดยให้นักเรียนทุกกลุ่มออกมาทำกิจกรรม โดยครูเป็นผู้จับเวลา
๒. ให้นักเรียนนำคำที่จับได้ในชุดคำ นำไปติดในหัวข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้อง โดยให้นักเรียนติดบัตรคำที่ละคำจนกว่าจะหมดทั้งชุดคำ
๓. เมื่อนักเรียนจัดบัตรคำเสร็จแล้วให้ยกมือพร้อมกันทั้งกลุ่ม ครูผู้สอนตรวจทุกคำว่าจัดเรียงไว้ถูกต้องหรือไม่ หากไม่ถูก ให้แจ้งว่ามีบัตรคำที่วางอยู่ผิดที่คำ
๔. หากคำถูกต้องทั้งหมดแล้ว ให้ครูหยุดเวลา
๕. กลุ่มใดใช้เวลาน้อยที่สุด กลุ่มนั้นเป็นผู้ชนะ

กิจกรรมกลุ่ม

กิจกรรม “ร้อยเรียง เล่าเรื่อง เรื่องรอง รัตนโกสินทร์”

บัตรคำชุดที่ ๑

บัตรคำชุดที่ ๒

บัตรคำชุดที่ ๓

รัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช	รัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย	รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

กิจกรรมกลุ่ม

กิจกรรม “ร้อยเรียง เล่าเรื่อง เรื่องรอง รัตนโกสินทร์”

บัตรคำชุดที่ ๑	บัตรคำชุดที่ ๒	บัตรคำชุดที่ ๓
ด้วงหรือทองด้วง	หลวงยกกระบัตร เมืองราชบุรี	ชำระและรวบรวมกฎหมาย ตราสามดวง
บิดาชื่อ “ทองดี”	เข้ารับราชการเป็น มหาดเล็กหลวง	สมรสกับชาวอัมพวา
สงครามเก้าทัพ	พระไตรปิฎกฉบับทอง	สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์
มีพระอัจฉริยภาพในด้าน วรรณกรรม	เสด็จพระราชสมภพที่อัมพวา	<u>ฉิม</u>
กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน	สุนทรภู่	ยุคทองแห่งวรรณคดี
เจ้าจอมมารดาเรียม	หม่อมเจ้าทับ	เสด็จพระราชสมภพที่ พระราชวังเดิม
ป้อมเพชรหึง	รวบรวมความรู้ไว้ที่ วัดพระเชตุพน ฯ	การค้ากับจีน

เฉลย

บัตรคำชุดที่ ๑	บัตรคำชุดที่ ๒	บัตรคำชุดที่ ๓
ด้วงหรือทองด้วง	หลวงยกกระบัตร เมืองราชบุรี	ชำระและรวบรวมกฎหมาย ตราสามดวง
บิดาชื่อ “ทองดี”	เข้ารับราชการเป็น มหาดเล็กหลวง	สมรสกับชาวอัมพวา
สงครามเก้าทัพ	พระไตรปิฎกฉบับทอง	สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์
มีพระอัจฉริยภาพในด้าน วรรณกรรม	เสด็จพระราชสมภพที่อัมพวา	ฉิม
กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน	สุนทรภู่	ยุคทองแห่งวรรณคดี
เจ้าจอมมารดาเรียบ	หม่อมเจ้าทับ	เสด็จพระราชสมภพที่ พระราชวังเดิม
ป้อมเพชรหึง	รวบรวมความรู้ไว้ที่ วัดพระเชตุพน ฯ	การค้ากับจีน

สรุป

เรื่อง บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑ - ๓)

รัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

- ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานีแห่งใหม่
- สถาปนาราชวงศ์จักรี
- รื้อฟื้นธรรมเนียมปฏิบัติในสมัยอยุธยา
- มีการสังคายนาพระไตรปิฎก
- เกิดสงครามระหว่างไทยและพม่า เรียกว่าสงครามเก้าทัพ

สรุป

เรื่อง บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑ - ๓)

รัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

- ยุคทองแห่งวรรณกรรม ก่อกำเนิดกวีเอกที่สำคัญ เช่น ขุนสุนทรโวหาร (ภู่) หรือสุนทรภู่
- งานศิลปกรรมเฟื่องฟู โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงมีผลงานที่แสดงถึงอัจฉริยภาพด้านงานศิลป์ ไม่ว่าจะเป็นบทเห่เรือกาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน
- งานแกะสลักบานประตูพระวิหารวัดสุทัศนเทพวราราม

สรุป

เรื่อง บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑ - ๓)

รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

- เป็นยุคเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการค้าขายกับประเทศจีนซึ่งทำให้ราชการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการค้า
- มีการสร้างความมั่นคงให้กับพระนครโดยการสร้างป้อมปราการตามจุดยุทธศาสตร์ เพื่อรองรับหากมีข้าศึกรุกราน
- ยกกระต๊อบการศึกษาส่งเสริมให้ประชาชนให้มีความรู้ โดยรวบรวมสรรพวิชาต่าง ๆ ไว้ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑-๓)

สิ่งที่ต้องเตรียม

- ใบความรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑-๓)
- กระดาษปรู๊ฟ

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงานได้ที่ www.dltv.ac.th

